Akademiker är ett särskilt släkte

Ett något ironiskt inlägg i debatten

Per Flensburg, professor i informatik

Jag har jobbat inom akademin i 47 år och på fyra olika universitet/högskolor. Dessutom har jag besökt några till, och blivit god vän med ytterligare några personer som berättat om förhållandena på sin arbetsplats. Den samlade bedömningen av detta är att akademiker i sanning är ett släkte för sig. Den närmaste beskrivningen jag kan komma på är en dokusåpa, typ Robinson, där det bildas pakter för att eliminera någon och sedan röstar man utan betänkligheter ut partnern. Akademiker är i regel är självupptagna, egofixerade, hänsynslösa och drar sig inte för personliga angrepp på sina vänner. Varför är det så?

Först ska sägas att det finns undantag. Ganska många faktiskt, men de märks inte och blir lätt överkörda av de själviska betongklossarna. Det akademiska systemet bygger på konkurrens, de som lyckas är de som får de bästa jobben och de bästa utmärkelserna. Oftast handlar det om forskning, även om det sägs att lika stor hänsyn ska tas till undervisning som till forskning. Men vid tillsättning av en professorstjänst, vem vinner om en av dem har 10 publikationer och alldeles utmärkta kursvärderingar från 10 års undervisning eller en som har 75 publikationer men bara två mediokra kursvärderingar? Det gör förstås den senare! Nu tillsätts för all del inte så många professorstjänster, de flesta blir befordrade då ett antal sakkunniga kolleger tycker att de ska få lite mer i lön och då sökanden citerar dem tämligen ofta.

Det finns tre kategorier av akademiker: Ett A-lag, som forskar, ett B-lag som undervisar och så ledningen som misslyckats med både forskning och undervisning. För att komma med i A-laget måste man få forskningsanslag. Man kan få smärre anslag från den egna institutionen men de som räknas är de från forskningsråden och allra finast är det från Vetenskapsrådet. Dessa anslag rör sig ofta om ett visst område som vederbörande råd tycker är viktigt eller anser att svenskt näringsliv behöver stärkas inom området. Ansökningarna bedöms av sakkunniga som ofta är professorer från konkurrerande lärosäten eller personer som anses vara experter inom det aktuella området utan att för den skull ha en massa akademiska meriter. För att man ska få sin ansökan beviljad underlättar det om man är väl känd av bedömarna. Ännu lättare blir det om den sökande tillhör gruppen kring någon av bedömarna. Visserligen ska inte denne bedömare delta i beslutet, men vederbörande har ju god kunskap om den sökande och kan informera sina kolleger. Detta oskick lär ha minskat på senare år eftersom det förekommit en del skriverier därom i välkända facktidskrifter.

Om nu en person lyckats komma med i A-laget gäller det förstås att behålla sin plats där. Det innebär två saker: Publikationer och nya ansökningar. Med tillräckligt många publikationer och tillräckligt många citeringar[1] till inflytelserika forskare (= bedömare i forskningsråd) är den senare saken en baggis. Det gäller att vända kappan efter vinden och att ständigt och på alla sätt visa sin överlägsenhet. Går det inte med sakargument måste man tillgripa personliga angrepp, falska beskyllningar och misstänkliggöranden. Alltså precis som man gjorde under medeltiden och skolastikens höjdpunkt.

---

[1] Om citeringar ska jag skriva i en kommande artikel.

Men vad händer med de som inte lyckas komma med i A-laget? Ja, de är hänvisade till B-laget, som alltså undervisar. Att bli en bra undervisare kräver en helt annan personlighet än den framgångsträvande forskaren som smidigt formar sig efter de forskningsvindar som råkar blåsa för tillfället. Undervisaren ska stå fast, men bemöta invändningar med respekt och varsamt leda de studerande in i lärdomens labyrinter. Det kräver lyhördhet, djup kunskap, inkänning och ödmjukhet. Alltså helt andra egenskaper än de i A-laget. Men de blir älskade av de studerande! Så vi konstaterar att det finns personer som viger hela sitt liv åt att undervisa och gör det på ett fantastiskt bra sätt och är nöjda med det.

Men de som varken klarar av att forska eller att undervisa, vad blir det av dem? Jo, som du redan gissat: De ingår i ledningen! Återigen: Jag har träffat alldeles fantastiska ledare, som stöder, uppmuntrar, är rättvisa och inte favoriserar någon. Men än oftare finns ledare som är motsatsen: petimeterformella byråkrater, orättvisa med tydliga favoriter, som lägger hinder för utveckling och som gärna beter sig som Caligula i högform. De har misslyckats med kärnverksamheten och ägnar sig nu åt att efter bästa oförmåga stödja den så att deras favoriter belönas och hot elimineras. De utvecklar en fenomenal skicklighet i att verbalt koka en välsmakande soppa på ett häftstift.

Hur ser det system ut som tillåter dessa avarter att föröka sig och förpesta arbetsmiljön? Ja, det är våra universitet och högskolor som leds av just det, de som varken hör till A- eller B-laget. Vilken annan arbetsgivare skulle se det som helt naturligt att de anställda är helt beroende av medel som de själva skaffar? Dessutom måste de som lyckas med att få anslag avstå minst hälften av dem till denna byråkratiska överbyggnad, som ytterligare förhindrar och försinkar ett effektivt arbete. Hur många anställda i näringslivet skulle finna sig i detta? Jag tror att universiteten har Sveriges i särklass sämsta arbetsmiljö och att deras anställda är mer än lovligt dumma som finner sig i det!